

Motion till riksdagen
2009/10:Kr295

av **Gunnar Andrén och Karin Pilsäter (fp)**

Nobelinstitut

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om en nationell och internationell insamling till Alfred Nobels minne.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om ett internationellt museum eller en internationell institution i Stockholm och Oslo till Alfred Nobels minne.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som anförs i motionen om Sveriges marknadsföring av Nobelpriset.¹

Fel! Okänt namn på

¹ Yrkande 3 hänvisat till TU.

Motivering

Alfred Nobel (1833–1896) är i de flesta avseenden vår tids mest kände svensk. Varje år berättas det i all världens radio- och tv-kanaler, i tidningar och tidskrifter om denne man som är den stora donatorn bakom världens mest åtråvärda utmärkelse, Nobelpriset.

Att Alfred Nobels namn är större utomlands än i Sverige är visst. Viss kan dock ingen vara om vad framtiden innebär, men det ligger i sannolikhetens riktning att Alfred Nobel och Nobelpriset även i framtiden kommer att vara sin tids mest kände svensk, under överskådlig tid och – om namnet Alfred Nobel, hans minne och Nobelpriset vårdas väl – även under tid därefter.

Nobelstiftelsen äger rätten till namnet Alfred Nobel. Stiftelsen har juridisk rätt till namnet och har sett till att ingen – utan stiftelsens medgivande – kan bruka namnet Alfred Nobel.

Det är utmärkt. Det är en säkerhet och investering i att namnet förknippas med höga ideal och kvalitet. Namnet är en internationell svensk klenod och måste nyttjas med eftertanke och klokskap.

Flera riksmöten har haft anledning att behandla förslag liknande detta som presenteras här. Så sent som den 18 mars 2009 avvisade 2008/09 års riksmöte – på förslag av kulturutskottet – de förslag och intentioner som ligger bakom och återfinns också i denna motion, vid senaste riksmötet utan motivering.

Men tiden arbetar, enligt vår mening, för att namnet Alfred Nobel skall bli så stort och erkänt också i Sverige som det är utomlands. Nobelprisets betydelse som varumärke, och kanske än mer kännemärke, kan för Sveriges del inte överskattas.

Det ligger i såväl Nobelstiftelsens, Sveriges och Stockholms som framtidens intresse – och här bör även Oslo och Norge nämnas – att se till att kännetecknet Alfred Nobel ges vidare spridning än som sker i dag.

De tre delar om Alfred Nobel som presenteras i denna motion har både egen bärighet och utgör ett sammanhängande program:

1. En nationell och internationell insamling, från stater, deras myndigheter och institutioner och alla andra särintressen fristående.
2. Byggandet av en internationell institution/Nobelmuseum i Stockholm och ett motsvarande i Oslo.
3. Förknippandet av Nobelpriset och Alfred Nobels namn med Sverige och Stockholm (Här lämnas Norge och Oslo därhän).

Låt oss ta punkterna i ordning – viktigt också från andra utgångspunkter.

1. En nationell och internationell insamling, från stater, deras myndigheter och institutioner och alla andra särintressen fristående.

En av de viktigaste anledningarna till Nobelstiftelsens anseende – liksom Svenska Akademiens eller de vetenskapliga akademier som utser varje års Nobelpristagare – är frihet från bindningar till svenska och norska staten, till andra myndigheter av vad slag det vara må, undantaget Stortingets Nobelkommitté.

Fel! Okänt namn på

Denna historiska konstruktion, vars höga ideal, frihet och obundenhet bevaras främst i akademiernas demonstrerade självständighet vid Nobelprisbesluten genom att även mycket kontroversiella personer belönas med fredspriset, stundom även litteraturpriset.

Att utse Nobelpristagare, inte minst i litteratur, är förvisso grannliga av många skäl, men friheten från att vara beroende av statliga eller andra intressen är den viktigaste förutsättningen för att prisets värde är högre än dess i kronor räknade storlek.

Därför bör också ett nytt och framtidsinriktat Nobelmuseum – eller snarare Nobelinstitut – stå fritt från statens annars lika hjälpande som stjälpande hand.

Är det möjligt? Ja, det borde kunna åstadkommas genom en internationellt präglad nationalinsamling, med högt ställt mål, att skaffa fram kanske ett par tiotals miljarder kronor under några år.

En nationalinsamling med internationell uppbackning från enskilda och företag, organisationer och andra – men inte stater – till ett internationellt inriktat Nobelmuseum/Nobelinstitut, förslagsvis beläget på någon plats i centrala Stockholm respektive Oslo i ett område av rikskaraktär, borde kunna inbringa stora pengar.

Då skulle man kunna bygga ett på varje ställe mycket framtidsinriktat museum/institut där alla Nobelpristagares upptäckter redovisas – och där unga människor från hela världen kunde samlas för att ta del av världens olika historiska och framtida rön på vetenskapens område.

Varje år kunde man ha en internationell Nobelveckan i kemi, i fysik, i medicin – och inte minst i litteratur. I Oslo skulle på motsvarande sätt fredsprisveckan kunna arrangeras.

Besökande barn skulle själva kunna få göra intressanta experiment. Och med modern kommunikationsteknik skulle Nobelmuseet/Nobelinstitutet kunna vara centrum för många internationella konferenser med vetenskaplig inriktning.

Ett sådant projekt kostar pengar, ungefär som nationalarenor av skilda slag tenderar att göra. Men med stöd av både enskilda och företag som alla skulle få sina namn antecknade i museet för framtiden, borde en sådan nationell insamling – gärna tillsammans med Norge på samma sätt – tillsammans med internationella donationer kunna generera mycket pengar, bara man vet att syftet är att sprida kunskap om det som var för framtida upptäckter i mänsklighetens tjänst.

Enligt vår åsikt bygger detta förslag på respekten för andan i Alfred Nobels testamente och Nobelstiftelsens oinskränkta rätt till namnet Alfred Nobel och vårdandet, liksom utvecklandet, av detta i nya tider.

Vem skulle kunna gå i spetsen för en sådan insamling?

Det naturliga är att våra främsta folkvalda skulle utgöra dess stiftare, alltså talman och Stortingspresident, tillsammans med förutvarande talmän, vice dito liksom förutvarande Stortingspresidenterna och vice sådana.

Nobelstiftelsens ordförande och verkställande direktör borde därtill vara självskrivna ledamöter, som ordförande och sekreterare.

Fel! Okänt namn på

Exakt hur en sådan här organisation skall se ut bör självfallet inte riksdagen eller stortinget träffa beslut om utan det bör överlåtas till föreslagna stiftare.

2. Ett internationellt museum/institution i Stockholm och Oslo till Alfred Nobels minne.

I Stockholm planeras nu ett permanent Nobelmuseum; de pengar som anslagits för att öka besöksmöjligheterna i det nuvarande provisoriet vid Stortorget i Gamla Stan är välkomna men utgör självfallet ingen långsiktig lösning.

En sådan får inte heller ta sin utgångspunkt i att man kan lösa någon stadsplanefråga i Stockholm eller nyttja någon nu befintlig lokal. Här gäller det att höja blicken: En byggnad i världen till Alfred Nobels minne. I sin sista regeringsdeklaration den 13 september 2005 meddelade dåvarande statsministern Göran Persson (s) korthugget att ”Staten kommer att aktivt stödja skapandet av ett nytt Nobelmuseum”. Sedan dess har, vid sidan om en utredning som Statens fastighetsverk gjort om placering på Skeppsholmen, föga hänt. Men det finns all anledning att tro att ministären Perssons löfte från 2005 gäller också ministären Reinfeldt (2006–). Men är det bra att ett Nobelmuseum, eller snarare en stor Nobelinstitution innefattande bibliotek, föreläsningssalar, forskningsutrymmen, kommunikationscentrum, dokumentationscentrum etcetera, görs beroende av statliga bidrag? Så bra! är det lätt att tänka. Bidrag från staten – hurra!

Det kan tyckas osvenskt men inte minst för att bevara Nobelstiftelsens obundenhet, friheten från statligt beroende, bör finansiering ske på helt andra sätt.

Det är också bakgrunden till punkten 1 ovan, att slå vakt om Nobelnamnets självständighet och oberoende av Sverige eller Norge, Stockholm eller Oslo.

Hur skall ett Nobelmuseum, ett Nobelinstitut, se ut?

Det vore förmått att här uttala ens önskingar, möjligen drömmar. Låt oss uttrycka det på det sättet att den som varit i Stockholm eller Oslo skall veta, precis som om vederbörande varit i Sydney, där ingen kan undgå att se Operahuset (Oslo är i dessa dagar en intressant förebild), eller i Alexandria, där samma sak gäller Världsbiblioteket (som för övrigt innehåller ett ”Nobelrum”), eller i New York, som svårligen kan besökas utan att man noterat FN:s byggnad på Manhattan (en replik kan sägas utgöras av LKAB:s huvudkontor i Kiruna), var man varit och vad man sett: Nobelbyggnaden i Stockholm och/eller Oslo.

Ibland, men ingalunda alltid, är det originella också det enastående, det excellenta. Stockholm har redan sitt kungliga slott, riksdagen, Stadshuset, Stockholms olympiska stadion och Globen, alla belägna i en av världens absolut vackraste och mest vattenrika huvudstäder. Men det finns plats för ytterligare ett byggnadsverk – Nobelinstitutet – att minnas av envar som kommer hit.

En internationell arkitekttävling bör följaktligen utlysas när väl en plats är bestämd – vi är övertygade om att idérikedomen skulle flöda och antalet bi-

Fel! Okänt namn på

drag till en sådan internationell tävlan skulle överträffa allt vad vi tidigare varit med om.

3. Marknadsföringen av Alfred Nobels namn i anknytning till Stockholm.

Nobelnamnet skulle gynnas av att förekomma i ett internationellt, dagligt sammanhang; här behandlas endast Sverige och Stockholm, ej Norge och Oslo. Den som numera kommer till Warszawas internationella flygplats landar på Fredrik Chopin. Det är naturligtvis ingen tillfällighet. På motsvarande sätt har Washingtons inrikes flygplats döpts om till Ronald Reagan National Airport, utrikesflygplatsen heter redan John Foster Dulles International. I New York landar vi på JFK (John F Kennedy) eller La Guardia, uppkallad efter den berömda borgmästaren där, Fiorello La Guardia.

I München är flygplatsen uppkallad efter Bayernpolitikern Franz Josef Strauss, i Paris efter president Charles de Gaulle, Roms internationella flygplats Fiumicino är numera mer känd som Leonardo da Vinci Airport, den enastående vetenskapsmannen. Inte heller detta är självfallet någon tillfällighet. Det handlar om både marknadsföring och nationell stolthet – notera att Chopin, död vid 39 års ålder, bodde i Paris och på andra håll under sina sista två årtionden i livet under vilka han aldrig besökte Warszawa.

Alfred Nobel tillbringade å sin sida stora delar av sitt liv utanför Sveriges gränser: Ryssland, USA, Frankrike och många andra länder, en sann internationalist men likväl, visar testamentet, med hjärtat i Sverige men stor förståelse för nabolandet Norge, vid Nobels frånfälle ännu i union.

Jubel och fanfarer: Prakt, glitter och skådespel.

Direktsändning i tv från Nobelprisutdelningen och Nobelbanketten till allt fler länder. Intervjuprogram med Nobelpristagarna, "Årets snillen", sänds världen över. Så ser det ut år efter år, en dag om året. Sverige och Stockholm är i centrum för världens blickar.

Alla stora tv-bolag rapporterar. I Oslo är det likadant när fredspriset delas ut samma dag, låt vara i något mindre skala. Stockholm and Sweden, Oslo and Norway, i centrum för världens blickar en dag om året. Men de övriga 364 dagarna? Uppriktigt sagt: Om vi ett ögonblick bortser från Norge kan vi konstatera att Sverige grovt missköter den möjlighet att sprida kunskap om Sverige och om Stockholm som Nobelpriset ger oss.

Nobelpriset – och uppfinnaren Alfred Nobel – blir allt viktigare som åtrådd utmärkelse, det finns ingen internationell hedersbetygelse med högre värde än ett Nobelpris. Inte bara i den vetenskapliga världen utan överallt, jorden runt. Vi vet att all världens länder eftersträvar att få en Nobelpristagare.

Hittills har Nobelstiftelsen varit negativ till tanken på att döpa om eller komplettera Arlanda med namnet Alfred Nobel International Airport. I längden borde det inte vara en rationell hållning som gagnar Nobelstiftelsens höga syften. Att redan på Arlanda mötas av namnet Alfred Nobel borde vara intressant. Ty Alfred Nobel tillhör i dag världen, inte blott Sverige, Stockholm eller Nobelstiftelsen, vilket inte hindrar att Alfred Nobel också är mycket svensk – och lite norsk, för att nu inte säga rysk, amerikansk eller fransk eller, ja, Den store internationalisten.

Fel! Okänt namn på

Lås oss sluta med detta: Vi i Sverige har ett särskilt ansvar för att Alfred Nobels ryktbarhet skall fortsätta vara det som namnet förpliktar – men också göra det än mer känt.

En skäl för vår store donator som satt Sverige och Norge på världskartan mer än någon annan.

Låt oss nu göra något tillbaka. Låt oss bygga framtidens Nobelinstitution i Stockholm och Oslo för pengar som vi samlar in tillsammans och med internationellt stöd, och låt oss göra Alfred Nobels namn känt under också alla de 364 andra dagarna, inte bara den 10 december, om året och gärna genom att komplettera Arlanda med namnet Alfred Nobel International Airport.

Det skulle Alfred Nobel ha gillat.

Stockholm den 1 oktober 2009

Gunnar Andrén (fp)

Karin Pilsäter (fp)